

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

M. ANHOLM: Bref från Köpenhamn.

LYDIA WAHLSTRÖM: Kvinnofrågan vid riksdagen 1904.

A. G.: Kvinnors akademiska studier.

Litteratur: F. E., Offer-eld af Gabrielle Ringertz. — L. D., Kvinden skabt af Manden. En studie af en kvinde. — F. E., I Svalehuset af Marie Michelet.

Berliner-kongresserna 4—18 Juni.

En protest. En röst från Amerika.

Myggbett

hafva ofta varit första anledningen till att personer försökt Salubrin.

Ständiga erfarenheten är, att de, som försökt Salubrin till lindrande af obehagen af *insektsstyg, ömma fötter, sår* eller andra *ytte skador*, icke vilja vara i saknad där af i sina hem eller på resor.

Allt högre värdera konsumenter Salubrin, ju fullständigare de lära känna dess egenskaper och ändamålsenliga användning genom att rådfråga läkare och genom att efterse bruksanvisningen. Salubrin tillhandahålles i Parkym-, Spæci- och Färgaffärer. Partilager hos **GELER & Co, Stockholm.**

Promenaddräkter. BLUSAR.

uti siden, ylle och bomull.

Plym-Boor. Chiffon-Boor.

Baddräkter. Badmössor.

A. B. Nordiska Kompaniet.

STUREPLAN.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar** m. m. **Mönster** uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Obs.! Ändrad adress: Regeringsgatan 5.

Holmqvists Handelsinstitut,

— Göteborg —

är afgjordt Västra Sveriges största, fullständigaste och mest renommerade handelsläroverk. 19:de arbetsåret. 12 speciallärare. Årskurser, terminskurser. Inträde helst vid terminens början, 20 Aug och 12 Jan. Plats anskaffas i flesta fall. Holmqvists skrifmetod är landets mest spridda och af staten antagen som normalmetod. Begär program.

Filip Holmqvist.

Öfverlärare vid Tekniska skolan i Stockho'm, lärare vid Chalmerska institutet, ledamot af Sv. Revisorsamfundet.

S. T. A. 017428.

Ellen Fries' bibliotek
är ej tillgängligt under sommaren.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning
(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten infutna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Ferieläsning.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå finnas anmälda lärarinnor i svenska ämnen, språk och musik, hvilka mot fritt vivre och reseersättning (event. någon aflöning) önska anställning under sommar-månaderna.

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkräf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelborg*. Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnoolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock*. Pris 10 öre.

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af *Gustaf A. Aldén*. Pris 10 öre.

De kvinliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

Bref från Köpenhamn.

Maj 1904.

En dansk sammanfattar gärna omdömet om fosterlandet i ett gladt och förnöjdt: »Ja, Danmark är et lille men godt Land». Detta omdöme är sant, och tack vare de inre och yttre lyckliga förutsättningarna, häfdar det lilla landet värdigt sin plats i det allmänna framåtskridandet. Bristen på en synnerligen viktig faktor börjar dock allt mer och mer att göra sig gällande, nämligen nödvändigt armbågsrum för invånarnes företagsamhetsifver. Här är trångt på alla områden och därför svårt för ungdomen att komma fram. Säkerligen är denna omständighet en hufvudsak till att männens motvilja mot kvinnans ekonomiska frigörelse håller i sig så envist och ännu gör sig gällande i en grad, som är okänd i Sverige. Svårt är det för en ung man — och det nästan på alla lifsområden — att komma fram; ännu svårare är det för kvinnan. Allra svårast är det för en flicka ur arbetsklassen, som af naturen fått begåfning till något högre, att arbeta sig upp. De annars så godmodiga och demokratiskt anlagda danskarne känna härvidlag intet förbarmande. I de bildade klasserna har jag så godt som öfverallt, där jag haft tillfälle att debattera ämnet, funnit den meningen envist ingrodd, att en flicka ur de stora leden, oafsedt den naturliga begåfningen, bör stanna där hon är. En gång bl. a. har jag mött ett oöfverstigligt praktiskt hinder i denna riktning. Det var fråga om att söka ett stipendium för en ung flicka med ovanligare konstnärliga anlag ur en fond, bestämd för kvinliga studerande af ett eller annat slag; men det strandade därpå, att hon tillhörde arbetsklassen. Enligt legatets bestämmelser kunde ett stipendium endast utdelas till flickor af »den saakaldte dannede Klasse». Naturanlagen stå, som man ser, icke högt i kurs.

Utslag af denna trångboddhet finner man på lifvets alla områden. Icke minst spårar man den i de vidunderliga former

och proportioner konkurrensen antager. Det gäller att puffa undan sina medtäflare, annars blir man själf undanpuffad, och att göra detta så behändigt som möjligt. De, som hafva den hårdaste existenskampen, nämligen kvinnorna, måste gifvetvis förbruka ett jämförelsevis större kraftmått i kapplöpningen.

Vi hafva under de sista månaderna haft tillfälle att iakttaga ett konkurrensens stormlopp inom den kvinliga pressen, som ger anledning till rätt allvarliga betraktelser.

»Husmoderens Blad» och »Damernes Blad» eller, som det nu heter, *Hemmet*, äro två illustrerade och väl redigerade veckoblad. Det förra vill, som namnet antyder, vara en facktidning, en vägledare för de praktiska bestyren i hemmet; det senare har ett mera underhållande innehåll i den vidaste ram och motsvarar närmast vårt *Idun*. Nu kunde man ju tänka sig, att bägge dessa blad godt kunde bestå vid sidan af hvarandra, isynnerhet som de hvar på sitt område bjuda på goda och roande saker. Men nu är saken den, att intet blad i Danmark, beräknadt på kvinligt publikum, kan tränga igenom utan att till lockbete ha uppskrifter till maträtter och praktiska råd för hushållningen. Damernas Blad måste därför också slå in på denna väg och kom därigenom att konkurrera med det äldre Husmoderens Blad. I flera år fördes sålunda en stilla täflingsstrid mellan de bägge bladen, men ännu bestod ammunitionen endast af matrecepter, gratis-mönster till broderier och klädningsplagg förutom de mera vanliga årspremierna, bestående af reproduktionen af något känt konstverk.

Med detta års ingång visade *Hemmet* dock, att det satt med större trumfer på handen och endast begärde att gifmildt få dela ut dem. Det utsatte nämligen 20 extrapremier till ett samladt värde af 1,200 kronor till de snälla prenumeranterna. Där funnos både cykel och symaskin och t. o. m. en kaffeservis af silfver till ett värde af 290 kronor. Till någon af dessa härligheter kunde man »paa en magelig Maade» — det är ju det danskarne tycka om — bli den lyckliga ägaren. Man behöfde icke lösa något svårt samfundsproblem, endast en icke alltför svår gåta, vara prenumerant på bladet, därtill skaffa en ny prenumerant samt — hafva litet tur. Sakerna skulle nämligen utlottas bland de många lyckliga gåtgissarne. Det var att förutse, att en väldig rusning till bladets expedition skulle inträffa, och redaktionen är nu också i stånd att meddela, att upplagan utgår i 24,000 exemplar.

Men Husmoderens Blad »er ikke tabt bag en Vogn», som vi säga här. Redaktionen förstod, att också en stor trumf kan öfvertrumfas. En vacker dag öfverraskades de promenerande i »Byen» med illustrerade plakat på alla annonspelare. »Husmoderens Blads Gratispremier» stod det ofvanför och därunder afbildningar af en mängd vackra och nyttiga saker till ett samlat värde af — 3,152 kronor! Största vinsten var en modern och stilfull matsalsmöbel af ek. Jag tror det duger! För att vinna den behöfver man bara vara prenumerant för april- och julikvartal, gissa en gåta och — hafva litet tur.

Den berömda och mycket omtalade »kvinliga vildheten» har tydligen här ingått kompani med konkurrensens genius. Hvilka framtidsutsikter öppnas icke genom ett sådant förbund! Man ser i andanom konsertflyglar, automobiler, egnahems-villor rycka fram för att öfverbjuda hvarandra — utan tvifvel till stor glädje för den lycklige vinnaren och isynnerhet för folk, som skola sätta bo, men säkerligen icke till gagn för kvinnopressens prestige.

Ett företag af annan art, men som dock säkerligen har en liten bismak af konkurrens, — udden säges vara riktad mot »Dansk Kunstflidsforening» — skall startas till hösten af den nybildade »Forening til Gavn for Kvinders Haandarbeide». En lokal skall öppnas på »Stróget» till försäljning af alla slags kvinnoarbeten såväl som till mottagandet af beställningar på sådana. Företaget är icke baserad på vinst, utan meningen vore, att därigenom skaffa kvinnorna tillfälle till en rikligare arbetsförtjänst, så att arbeterskorna *själfva* skulle få den del, som annars tillfaller mellanhandlaren, dock med frändrag af 10 proc. till driftsomkostnaderna. Det säges att Bikupan i Stockholm har tjänat till mönster, men företaget skall anläggas i en långt större skala. Då ingen mindre än länsbaronessan *Reedtz-Thott* står i spetsen, är det väl sannolikt, att den förnödna stora kundkretsen icke skall komma att saknas, hvarför detta företag verkligen bör kunna blifva »til Gavn» för kvinnoarbetet, som här kämpar en förtviflad strid för tillvaron. Det är att hoppas, att föreningen icke skall duka under för den närliggande frestelsen att underbjuda affärerna på platsen.

Bland de senare årens företag för kvinnan af kvinnan intager *Kvindhjemmet i Læssøesgade* ett mycket framstående rum. Det har kommit till stånd för att räcka nödställda kvinnor, hvilka ännu ha bevarat viljan att arbeta sig upp igen, en hjälpande hand, på det att de icke skola gå till botten i den stora stadens dy. Hemmet utesluter således konsekvent alla sådana, som endast vilja begagna sig af dess gästfrihet för att lättare kunna föra ett dagdrifvare- och tiggarelif. Tjänstflickor utan plats, fabriksarbeterskor utan arbete, äldre kvinnor, som icke förmå att uppnå en tillräcklig arbetsförtjänst och som behöfva ett tillfälligt hem, innan de kunna mottagas i någon stiftelse, samt kvinnor, som efter en längre tids sjukdom äro odugliga till arbete — alla sådana äro välkomna gäster i hemmet. En af grundtankarne är den, att hemmet skall vara ett led i arbetet för att föra strömmen af arbetskraft tillbaka från storstaden med alla dess fallgropar och till landet — den ström, som redan i så många år har haft en ödesdiger riktning mot staden.

Hemmet består af följande institutioner: *Gæstehjem, Ammestue, Vuggestue, Værnehjem* och *Folkekøkken*.

I gästhemmet finnes plats för ett tjugotal nattgäster. För nattläger — en fältsäng med madrass, lakan och filt — betalas 16 öre. Bad gratis. En gäst kan stanna sex veckor. För den, som vill hafva plats på landet, anskaffar styrelsen sådan; men tyvärr, erfarenheten visar att landtfliekan, (största antalet gäster höra till denna kategori,) äfven sedan hon på ett eller annat sätt lidit skeppsbrott i den stora staden, dock icke kan motstå dess lockelser. Flertalet af gäster önska plats i staden, men må då själfva skaffa sig en sådan.

En alldeles särskild uppmärksamhet förtjänar afdelningen för digifvande mödrar, eller »Ammestuen», som den kallas. I ett land där alimentationslagen är så hård och godtycklig mot den ogifta modern, är ett sådant räddningshem af behofvet påkalladt. I följe den gängse praxis varar det oftast ett halft år, innan faderns bidrag till det oäktä barnet blir utbetaladt. Dess storlek afgöres genom öfverenskommelse och domarens skön och är ofta så lågt beräknadt, att det blir modern, som får draga det tyngsta lasset. Allra hårdast är väl dock, att hon af fadern till sitt barn vill kräfva underhåll under den tid före och efter födelsen, då hon är förhindrad att arbeta. För att råda bot härpå tillbjuder hemmet på Læssøes-

gade kvinnor i denna ställning ett stöd. Åtta veckor före och sex veckor efter barnets födelse kunna de få stanna på hemmet. De få ha sitt barn hos sig och kunna för det gifna, mycket billiga priset hämta sin kost från folkköket. När de ha återhämtat krafter och funnit arbete, kunna de under dagens lopp lämna barnet på »Vuggestuen». Denna står i öfrigt öppen för hvarje arbetande moder mot en betalning af 30 öre om dagen. Under en kvinlig läkares och en sköterskas tillsyn få småbarnen där kost och en skötsel som är fullständigt efter den moderna hygienens fordringar. Denna afdelning är, för att barnen skola skyddas från för hälsan skadliga inflytanden, helt afskild från de öfriga.

I »Værnehjemmet», som har plats för ett tjugotal gäster, kunna arbetande kvinnor för ett ytterst billigt pris få stadigvarande inackordering. När två dela ett rum, betala de för kost och logis endast 6 kronor i veckan; i de rum där flera sammanbo, är priset 5 kr. Denna afdelning rekryteras hufvudsakligen af sömmerskor, hvilka här som öfverallt höra till de uslast aflönade arbeterskor. För en handsömmerska t. ex., som med de här gängse lönerna, trots all flit och skicklighet, icke kan uppnå mer än högst *en krona* om dagen, är en plats på hemmet detsamma som räddning ur eländet. Denna afdelning har sitt eget samlingsrum, där pensionärerna kunna göra det så treffligt för sig som de hafva förmåga och sänja till.

I folkköket serveras en middag på två rätter varm mat till det fabelaktiga priset af 20 öre, en kopp kaffe eller te kostar 4 öre, en smörgås lika så mycket och en kall frukosträtt 8 öre. Den mat jag vid mitt besök smakade på var alldeles oklanderlig.

En del af gästerna få sysselsättning på hemmet. Om aftnarna samlas man i samlingsrummet till högtläsning, musicering eller samtal, hvarpå dagen slutas med gemensam andakt.

Nu några ord till sist om hemmets historia, som är lärorik nog.

Det är icke mer än nätt och jämt tre år sedan, att jag på ett möte i *Dansk Kvindesamfund* hörde planen till ett härberge för hemlösa kvinnor framställas. Det var journalisten, fru *Vibeke Salicath*, som hade undfått idén därtill medan hon om aftnarna läste högt för de stackars gästerna i »Herberg for hjemløse mænd». Hon framställde sina tankar i ett varmhjärtadt föredrag, som ref åhörarinorna med sig. Det var säkert ingen i hela den talrika

församlingen, som icke gaf sin tillslutning till tanken. I synnerhet väckte det redan här framkomna förslaget, att hemmet skulle försöka att motverka öfverhopandet i staden af kvinliga tjänst-sökande från landet, anklang. När fråga blef att erhålla medel därtill, var det dock åtskilliga, som tviflade på möjligheten att skaffa det förnödna. Krafven voro allaredan så stora, att det icke vore lätt att komma med något nytt.

Men också här skulle det visa sig, att tro och kärlek kunna flytta berg och att den goda viljan alltid finner utvägar. Fru Salicath kastade sig med ifver in i agitationen för sin sak. Hon skref i tidningarna, reste omkring och höll föredrag och lyckades inom kort att samla några tusen kronor. Redan i februari 1902 kunde ett litet härberge i hyrd lokal öppnas paa Graabrödretorv.

Detta hem blef dock så att säga endast en försöksstation på vägen. Man hade börjat med att mottaga alla slag af hemlösa, men snart visade det sig nödvändigt att utskilja alla sådana, som icke lade i dagen någon möjlighet till upprättelse och att hänvisa dessa till fattigvården. Man fann snart dessutom, att utrymmet var för litet och att det var nödvändigt att försöka få ett eget hus.

På Læssøesgade på Nørrebro fanns en mindre egendom, lämplig för ändamålet. Vål hade man endast några få tusen kronor att sätta in däri, men det måste dock försökas. Huset inköptes, och i november 1903 flyttades hemmet dit, efter att man hade gjort det otroliga för att af vanliga bostadslägenheter frammana de lokaler som behöfdes för de olika institutionerna. Hemmet skötes af en föreståndarinna, medan fru Salicath som ordförande i styrelsen har öfverinseendet af det hela.

Om hemmets framtid uttalade sig fru Salicath, som hade godheten att visa mig omkring, mycket förhoppningsfullt. Då folkköket blefve mera känt i trakten, skulle detta bli den kraft som bar det hela. Det kunde icke dröja länge innan man ånyo måste tänka på utvidgning och då vore det att hoppas, att man skulle få bygga eget hus. Myndigheterna hade hittills ställt sig så välvilliga gent emot företaget, att det vore skäl att tro, att de också hädanefter skulle gynna det. Redan hade man uppnått skattefrihet för huset.

Mången gång har jag haft tillfälle att beundra danskornas rent af underbara förmåga att reda sig med litet, att taga vara på och använda äfven det minsta och att sålunda göra en krona

af en tioöring, likväl klingade det som hebreiska för mina öron, att folkköket skulle blifva inrättningens ekonomiska drifkraft. Skulle det väl med de gängse oerhördt billiga priserna ens kunna bära sig själf?

Fru Salicath försäkrade dock, att allt var noga beräknadt och att det kunde och skulle gå. Och när jag tog i betraktande, hvad hon här på så kort tid och med så godt som tomma händer uträttat, måste jag böja mig och stoppa min skepsis i säcken. Allt är möjligt för den, som vill det goda och förstår att offra sig själf.

M. Anholm.

— * —

Kvinnofrågan vid riksdagen 1904.

Den senast afslutade riksdagen torde icke utan skäl kunna räknas till de för kvinnofrågan betydande, liksom den i stort sedt kommer att sträcka sina verkningar långt in i framtiden. Jag tänker härvid icke endast på läroverksfrågans afgörande utan äfven på rösträttsfrågan, ty om den sistnämnda också icke nådde sin lösning, i det att regeringens rösträttsförslag föll på andra kammarens motvilja mot de proportionella valen, så måste dock resultatet betraktas som ett betydelsefullt afslöjande af det politiska läget. För alla partier — man må se det med glädje eller sorg — står det numera klart, att vi tack vare detta uppskof säkert ha kommit den allmänna rösträtten ett stort steg närmare, än vi skulle ha gjort, om regeringens förslag gått igenom! För hvarje ny riksdag har stämningen beträffande rösträttsfrågan utvecklats i allt mera afgjordt demokratisk riktning, och hvad som ännu på 90-talets midt skulle ha räknats som ett mycket liberalt förslag, det hade nu blifvit moget att förkastas som reaktionärt. Ett bevis, om ytterligare sådana behöfdes, på att utvecklingen går vida snabbare nu än förr, då ett representationsförslag kunde taga öfver femtio års betänketid!

Det är därför icke att betrakta som uteslutande förmätenhet, om vi icke längre i våra tankar nöja oss med att placera den kvinnliga rösträtten som en aflägsen utopi långt bort i det blå. Den behandling, som kvinnans rösträttsfråga vid senaste riksdag genomgått, visar en afsevärd stegring i riksdagens intresse

för saken. Att landshöfding Sjöcronas motion, som bekant gående ut på politisk rösträtt för hvarje kommunalt röstberättigad man och *kvinn*a, värkligen lyckades samla en tredjedel af första kammarens ledamöter, lär ur kvinnosakssynpunkt icke vara så mycket att fästa sig vid, då de röstande knappast ha tänkt på denna sida af frågan, men vida mera betyder utgången af borgmästar Lindhagens motion i andra kammaren. Som den förut fullständigt varit aftryckt i Dagny, vill jag här endast påminna om att redan dess första uppträdande var ägnadt att tillvinna sig en vida större uppmärksamhet än som förut kommit någon liknande motion till del. F. T. Borgs motion 1884 tog man bland allmänheten hufvudsakligen som ett godt skämt, och utgången i riksdagen, 43 röster för mot 54 mot, vittnade icke om något egentligt intresse för saken. Hr Lindhagens motion för två år sedan afstyrktes, som vi minnas, i konstitutionsutskottet utan reservation och i kammaren med 111 röster mot 64, medan den af pressen upptogs utan hån, snarare med ett visst kuriositetsintresse. Men efter dessa två års förlopp är ställningen redan väsentligt förändrad. Denna gång nämner till och med regeringen, såsom det blifvit sagdt, »några försiktigt vänliga ord» om saken i motiveringen till sin rösträttsproposition, i det justitieministern yttrar: »Ehuru örfvifvelaktigt en viss giltighet måste tillerkännas en stor del af de skäl, som anförts för en dylik utsträckning af den politiska rösträtten, anser jag dock, utan att nu ingå på en närmare granskning af dessa skäl, att, då från deras sida frågan gäller, något allmännare kraf på en dylik utsträckning ej förspors och då i allt fall den uppgift, som närmast tränger till sin lösning, är tillräckligt svår i och för sig, med denna nu icke bör sammanföras frågan om kvinnans deltagande i det politiska lifvet».

Redan detta är ju en uppmärksamhet, som visar, att saken icke längre kan ignoreras, men härtill kommer nu den anslutning, som hr Lindhagens motion denna gång väckte. De trettio instämmandena kommo säkert som en öfverraskning för de flesta både vänner och fiender till saken, och om man också icke förvånades öfver konstitutionsutskottets afstyrkande, så var man desto mer förvånad öfver att finna detta afstyrkande förenadt med ett sådant medgifvande som detta: »Det låter sig enligt utskottets uppfattning icke förneka, att spörsmålet om beredande af rösträtt åt kvinnan är af den art, att det förtjänar att all-

varligt uppmärksammas; och utskottet är med hr Lindhagen ense därom, att en utredning af de förhållanden, som kunna anses äga inflytande på frågans bedömande, bör föregå afgörandet af densamma».

Men härtill kommer, att saken denna gång äfven uppnått en reservation inom utskottet, nämligen af hr Broström, som under hänvisning till konstitutionsutskottets ofvan citerade yttrande bl. a. om kvinnans rösträttskraf säger: »att detta kraf är berättigadt, framgår af många tidens tecken». Och se vi på voterings utgång, finna vi, att antalet af sakens anhängare i andra kammaren denna gång stigit med 29; frågan föll nämligen på 115 röster mot 93!

Allt detta sammanfattadt bildar ett resultat, för oss desto mera glädjande, som det icke kommit vår bön förutan; det kan tvärtom betraktas som en direkt frukt af kvinnornas rösträttsarbete under de sista två åren och bör blifva oss en kraftig maning att ihärdigt fortsätta på den redan inslagna vägen. Ytterligare 29 nya rösträttsföreningar och ytterligare ett par tusen medlemmar vore här den lämpligaste demonstration »från deras sida, frågan gäller». Har man varit i tillfälle att rörande denna fråga undersöka läget i landsorten, har man också ett starkt intryck af att bristande intresse för saken mestadels beror på okunnighet och att där denna okunnighet är skingrad, det endast kräfvdes en ringa ansats för att få organisationen i gång. Och en blick på de redan färdigbildade organisationerna visar, att man här har att göra med ett arbete, som icke enbart omfattar rösträttsfrågan, utan också kan komma att få en stor väckande och allmänbildande betydelse för de svenska kvinnornas daning till medborgare.

* * *

Vända vi blicken till riksdagens andra stora fråga, *läroverksreformen*, förefaller resultatet hvad kvinnorna angår, knappast så uppmuntrande. Icke som skulle kvinnorna ej med glädje hälsa reformen i dess stora drag: möjligheten af en avslutningskurs före studentexamen, införandet af valfria ämnen på gymnasium och förvandlingen af vissa småläroverk till samskolor, det sistnämnda förslaget som bekant framkastadt redan af fru Adlersparre i hennes utlåtande såsom medlem af flickskolekommittén. Samtliga dessa reformer hafva länge utgjort önskemål inom intresserade kretsar, och det är endast mot det sätt, hvarpå principerna förverkligats,

som man kan göra berättigade inkast. Först och främst mot afslutningen i 6-te klass genom en ny examen, som hur lätt den än må göras, alltid kommer att verka betungande för 14 och 15-åringar, då däremot samma mål hade kunnat nås genom afgangsbetyg, till sin vederhäftighet garanterade medelst effektiv statsinspektion af skolorna. Men utom risken för öfveranstängning bland skolungdomen i allmänhet, medför reformen äfven en annan, från vår synpunkt sedt synnerligen ödesdiger fara, nämligen risken för sjunkandet af flickbildningens nivå i vårt land. Som bekant har ett afgangsbetyg från våra flickskolors 8-de klass hittills medfört en viss lägre kompetens, såsom vid inträde i post- och telegrafelevkurser, etc. men om nu realskoleexamen redan efter genomgången 6-te klass kommer att medföra samma kompetens, är det klart, att de flesta obemedlade föräldrar — och dessa äro ju onekligen flertalet bland alla föräldrar i vårt land — icke vidare komma att låta sina flickor fortsätta i 7-de och 8-de klasserna. Man har invändt, att realskoleexamens kunskapsmått icke väsentligt understiger det, som nu i flickskolans 7-de och 8-de klasser meddelas, men man glömmer därvid, att den största betydelsen af dessa klasser hittills icke så mycket varit själfva kvantiteten af kunskaperna som fastmer den allmänbildning man där hunnit meddela, till följd af att man haft med 16 å 17-åringar att göra och icke behöft använda tiden till forceradt examensplugg. Skulle dessa klasser därför komma att indragas — och det är att befara, att i landsorten så flerstädes måste ske efter de nya realskolornas upprättande — så förlorde man därigenom faktiskt det enda tillfälle man hittills haft att meddela flertalet af vår kvinnliga ungdom den smula allmänbildning den så väl behöfver, och som äljest endast står dem till buds, som aflägga någon högre examen eller genomgå ett seminarium. Men den, som vet hvilken ljusgrön omogenhet äfven våra 17-åriga kvinnliga 8-de-klassister mestadels förete, kan icke med någon glädje tänka på att deras skolgång i stället skulle komma att avslutas med en pluggtermin i 14- 15-års-åldern. För gossarnes bildning lär det nog bli sörjdt genom att de flesta — trots realskoleexamen — torde komma att gå till gymnasierna, men de flesta flickor lära få nöja sig med hvad de sålunda vid 15 år inhämtat. Men den andliga isolering de båda könen emellan, som bland de högre klasserna vare sig inom eller utom äkten-skapet redan är stor nog, delvis just på grund af kvinnans underlägsenhet i gedignare vetande — den skulle på detta sätt komma

att ökas i en grad, som icke kan vara kvinnosakens vänner i vårt land till glädje.

Den ringa uppmärksamhet regeringen visat för flickskolans kraf torde nog icke oväsentligt sammanhånga med att flickskolan icke på något sätt varit inom läroverkskommittéen representerad. En annan följd af denna lucka i kommitténs sammansättning har varit den ringa blick för de kvinliga lärarnas ställning, som det af riksdagen antagna regeringsförslaget visar. Hur föga män äro ägnade att representera kvinnors intressen, framträder ohöjdt i historien om denna kvinnornas lönefråga, som här löstes på det sätt, att de kvinnliga seminarieadjunkterna faktiskt få sina löner sänkta — om också icke med så höga belopp, som utskottet föreslagit — och att en ordinarie samskolelärarinna får hälften i lön mot en adjunkt, och första lärarinnan, som i allt väsentligt kommer att få en föreståndarinnas skyldigheter, vida mindre än hälften mot rektor; ett underordnande af det kvinliga arbetet, som visst icke motsvaras af vare sig den tidigare inträdande pensionsåldern eller af ett par timmars mindre tjänstgöring. Det återstår endast att tillägga, att man för att på detta sätt kunna göra reformen billigare, också har såsom regel fastställt en lägre kompetens för de kvinliga lärarna, i det man ansett Högre lärarinneseminariets kurs för kvinna göra fyllest, medan däremot för män — hvilka också tvefvelsutan ensamma äro ämnade till lärare i de högre klasserna — fordras filosofie kandidatexamen med profår. Åt de akademiskt bildade kvinnornas petition i denna fråga har regeringens förslag icke ägnat annan uppmärksamhet än genom att på ett mera personligt än sakligt sätt bemöta de kraf den framställt. Herrar Boströms och Lindhagens motioner i petitionens syfte ledde, trots åtskilliga instämmanden, icke till något resultat.

* * *

Återstår slutligen att ägna ett par ord åt frågan om den gifta kvinnans själfdeklaration. Som vi erinra oss, hade Stockholms rådhusrätt 1903 på klagan af några gifta, taxerade kvinnor, som icke fått åtnjuta kommunal rösträtt, gifvit de klagande rätt, d. v. s. åtminstone hvad Stockholms stad angår lämnat prejudikat på att gift kvinna är kommunalt röstberättigad, därest hon taxeras för sig och alltså får egen debetsedel. Men enligt den från och med 1903 gällande förordningen om själfdeklaration skall mannen

deklarera för äfven den förmögenhet hustrun har under egen förvaltning, och som däraf följer, att hustruns förmögenhet i allmänhet upptages på mannens debetsedel, hvarigenom ofvannämnda prejudikat icke kan tillämpas, väcktes vid 1904 års riksdag af herr Staaff en motion i saken. Hans anhållan om hustrus rätt att få deklarerat för sig själf beviljades icke, men däremot bifölls hans motion i den del, där den begär, att hustru skall få egen debetsedel för den egendom, som hon har under egen förvaltning, hvadan gift kvinnas kommunala rösträtt sålunda torde få anses räddad, i hvad på riksdagen ankommer. I hvarje fall kunna endast helt få gifta kvinnor komma i åtnjutande af denna rätt, då endast få ha egendom under egen förvaltning.

Lydia Wahlström.

Kvinnors akademiska studier.

Hvad universitetslärare tänka därom.

I decemhernumret för i fjol af den franska tidskriften »La Revue» förekommer bland annat en artikel, som bör kunna göra anspråk på ett ganska stort intresse hos alla kvinnosakens vänner. Där framlägges nämligen resultatet af en enquête, som tidskriften låtit anställa bland representanter för så godt som alla mera framstående europeiska universitet. Enquëten företogs med anledning af att en framstående amerikansk universitetslärare, rektorn för universitetet i Chicago, mr Harper, framställt ett yrkande på att universitetet händanefter borde stängas för kvinnorna och särskilda colleges upprättas för dem. Öfverraskande är i sanning detta yrkande från en man, som själf förut lär ha tillhört kvinnosakens förkämpar och detta i ett land där kvinnornas intressen hittills kunnat glädja sig åt stor och säker framgång. Men ännu mera öfverraskad blir man af motiveringen för detta egendomliga yrkande. »Kvinnorna ha nu haft tillträde till universitetet i 30 år och de ha ännu ej frambragt någon Tolstoi, någon Gorki eller någon Nietzsche», se här den fruktansvärda anklagelse, som riktas mot de amerikanska kvinnorna. Männe man ej af samma skäl skulle kunna neka de amerikanska männen tillträde till univer-

siten? För att nu emellertid förvissa sig om huruvida de europeiska universitetslärarna bedömde kvinnan och hennes deltagande i den gemensamma universitetsundervisningen lika hårdt som deras amerikanske kollega företog »La Revue» denna enquête, hvars för kvinnorna glädjande resultat onekligen ger ett visst stöd åt den insinuationen, att det varit mindre vackra motiv, som förestafvat den amerikanska universitetslärarens yrkande. Det påstås nämligen, att det hela skulle vara en yttring af afund, orsakad af några milliardörers stora välvilja mot vissa exklusivt kvinliga universitet. Huru som hälst, så har här inträffat ännu ett fall af den lyckligtvis ej så sällsynta företeelsen, att ett ondt har förvandlats till ett godt. Ty utan rektor Harpers och hans meningsfränders utfall mot kvinnorna hade denna enquête ej kommit till stånd.

Enquêten omfattade tvänne frågor: 1) angående erfarenheterna af samundervisningen vid universiteten i allmänhet; 2) de resultat, som de universitetsutbildade kvinnorna nått i sina examina och i det praktiska lifvet.

Hvad den första frågan angår, så prisas samundervisningen från alla håll. Den förfinar de unga männen och gör de unga kvinnorna naturligare och hurtigare, det äro alla ense om. Några af de tillfrågade anse, att studiernas vetenskapliga nivå på sina ställen sänkts genom kvinnornas deltagande i universitetsundervisningen, men skylla då detta faktum helt och hållet på, att kvinnorna hittills ofta erhållit mindre grundliga förkunskaper. Så snart kvinnorna erhålla en med männens jämgod förberedande undervisning äro de förvissade om, att denna olägenhet skall försvinna.

I allmänhet sköta kvinnorna sina studier flitigare och samvetsgrannare, då männen däremot i regel visa sig äga mera initiativ och större förmåga af själfständig uppfattning. Men — det upprepas äfven från alla håll — ännu har man egentligen ej rätt, att här fälla några domslut, man känner väl genomsnittstypen för den manlige studenten, men ännu ej på långt när genomsnittstypen för den kvinliga, därtill är erfarenheten om denna sak ännu allt för liten. Anmärkningsvärdt är också, att från de land, där man har den största erfarenheten att bygga på, England, Holland, Schweiz, Sverige, Danmark — därifrån komma också de varmaste uttalanden till förmån för kvinnan. Visserligen är det äfven från England, som det enda exemplet anföres på att kvinnors

närvaro vid universitetsundervisningen gifvit skäl till några klagomål. Professor Harcourt, Oxford, skriver nämligen bl. a.: »Då ju ett gammalt ordspråk säger att undantagen bekräfta regeln, så bör jag kanske äfven omtala, att mina manliga elever beklagat sig öfver att damernas stora hattar hindrade dem att tydligt se de experiment, som jag förevisade från katedern». Professorn tillägger, att det lyckades honom att undanrödja orsaken till detta klagomål utan att förvisa kvinnorna från universitetet — han bad dem endast att hädanefter sätta sig på de bakre bänkarna i salen. Då, som sagdt, detta är det enda klagomål, beroende på samundervisningen, som omnämnes af alla dessa representanter för 16 bland Europas förnämsta universitet, så förstår man, att enigheten är förvånansvärdt stor i detta afseende

Hvad åter angår den andra frågan, studiernas resultat, så finnes ju här ännu mindre erfarenhet att bygga på. Men de erfarenheter, som redan vunnits, tyckas ingalunda gifva stöd åt påståendet att kvinnor skulle vara »obekväma för studier». I sina examina sägas de i allmänhet visa sig som »goda medelmåttor», men undantag gifvas dock. Således omtalar en professor från Göttingen, att flera amerikanska, engelska och ryska damer, som där förvärfvat doktorsgraden, visat en mycket anmärkningsvärd begåfning inom de högre områdena af matematiken, »något, som han aldrig skulle trott förut». Från Holland omtalas särskildt tvänne kvinliga läkare, som gjort sig mycket bemärkta äfven utom Hollands gränser, och äfven från andra land anföras talrika exempel på kvinnor, som med stor framgång utöfva det ena eller andra lärda yrket. Och nästan öfverallt slutar redogörelsen med den anmärkningen att den lärda kvinnan väl vetat att bevara» den känslighet, den fina smak och det behag som göra kvinnan så tilldragande». »En ung flicka är ingalunda mindre lämplig för äktenskap», säger professor Hercourt, Oxford, »därför att hon fått en grundlig uppfostran, och om hon icke gifter sig, så kan hon antingen blifva lärarinna eller välja något annat lednadskall och taga en verksam del i sin tids arbete och idéer».

»Men är det inte för kvinnornas egen skull beklagligt, att man öppnat universitetens portar för dem; arbetet där öfvergår alldeles deras krafter och de bli endast öfveransträngda och sjukliga», så lyder en välvillig invändning, som man kan få höra uttalas äfven annorstädes än i Amerika. Härpå svarar professorn vid

Sorbonnes iniversitet, Gabriel Séailles: »Hvad mig angår så väntar jag med att ifrågasätta lämpligheten af kvinnors tillträde till unversitetet, hvilken fråga nu oroar mina kolleger i Amerika, till den dag då det blifver stadgadt, att männen skola underhålla kvinnorna och då det blir dessa förbjudet att arbeta 12, ja 15 timmar i verkstaden eller hemmet. Hvarpå beror det väl, att ingen tänker på att af barmhärtighet mot kvinnan förbjuda henne tillträde till industriens helvete?

Att af fruktan för att hon skall öfveranstränga sig, hänvisa henne till kroppsarbetet eller »les arts mineurs de la mode», innestänga henne i elände i namn af hennes sanna intresse, neka henne till och med rätten till konkurrens för att tillförsäkra prostitutionen det tillräckliga antalet rekryter — jag vill ej vara med om ett dylikt hyckleri. Det skulle hafva varit färre kvinnor, som sökt sin tillflykt i klostren, om de känt sig mindre öfvergifna, mindre ensamma i vår sociala öken».

Från åtskilliga håll påyrkas äfven en reform inom den högre undervisningens område, i det att man anser, att kvinnor ej blott böra ha rätt att åtnjuta högre undervisning, utan äfven rätt att meddela densamma. »Det är i sanning en motsägelse» säger professor Gide, Paris, »att medgifva, att kvinnorna äro i stånd att mottaga högre undervisning, men ej att meddela sådan. Och om erfarenheterna af kvinnornas studier måhända ej hittills varit så lysande, som man på sina håll hoppats, så kan det hafva orsakats af att den högre undervisningen hittills endast har blifvit kvinnorna meddelad genom män».

Att döma af alla de vänliga och förstående uttalanden, af hvilka här några utdrag i största korthet refererats, skulle man sålunda kunna konstatera det glädjande faktum, att kvinnosaken ej räknar några fiender bland lärarna vid Europas universitet. Alla tyckas vara eniga om, att kvinnan bör tillförsäkras samma rätt till högre undervisning som mannen och att följderna af samundervisningen endast varit goda.

»La Revue» sammanfattar de erhållna svaren på följande sätt:

1) »Den för båda könen gemensamma undervisningen vid Europas universitet erbjuder många och stora fördelar och endast en allvarlig olägenhet, som dock försvinner så snart de båda könen erhålla en jämngod förberedande undervisning.

2) Kvinnorna med sina för dem egendomliga fel och för-

tjänster, visa sig i studier och examina fullt likställda och ingalunda underlägsna sina manliga kamrater.

3) Om universitetsstudierna ännu icke ha uppväckt något särskildt lysande kvinnligt geni, så hafva de dock gjort det möjligt för många kvinnor att skapa sig en hedrad och oberoende ställning, där de göra stor nytta».

»Och», tillägger tidskriften, »behöfves det mera för att försvara kvinnans rätt till universitetsundervisning? Och är det icke ett segerbudskap — och ingalunda en bankruttförklaring — som Europas kvinnoaksvänner här böra inregistrera?»

A. G.

Litteratur.

Offer-eld af *Gabrielle Ringertz*.

Fru Elena är en ung kvinna, som af sin läkare i en obehäkad stund skaffat sig bekräftelse på sin länge närda misstanke, att det arf af lungsot, som skördat många offer i hennes släkt, också satt sin stämpel på hennes lif. Till sin anläggning är hon en nutidsvarelse, som »bär på en outsläcklig längtan efter en kärlek, så fulländad och skön, som endast framtidens utveckling skall kunna dana den», men som samtidigt tynges af sin tids liksom sin egen själs oförmåga att förverkliga en dylik känsla. Fru Elena älskar en manlig individ vid namn Kjell. Han är naturligtvis inte hennes man, ehuru man ett ögonblick frestas att tro det, när man på de första sidorna läser, att doktorn fann henne ensam vid härden och »Kjells plats stod tom». Men misstaget rättas snart, man får veta att Elena inte är lycklig med sin man och utan betänkligheter skulle ha gift sig med Kjell, om inte sjukdomsarfvet varit, och om hon inte innerst haft en hemlig misstro till sin egen förmåga att »lefva sin kärlek» i hvardagslifvet. Af dessa båda skäl reser hon utan afsked först till Montreux och sedan till Visby, som hon älskar med passion — och det är från hennes vistelse i den sistnämnda staden, som läsaren har sin egentliga bekantskap med henne.

Fru Elena ger nämligen luft åt sina känslor i en sorts dagbok, ämnad som testamente till Kjell och hållen i brefform med trägna utgjutelser till den älskade. Hon skrifer om sin kärlek till honom och till lifvet, om sjukdomens framsteg och den dystra gästens annalkande.

Det finnes godt om patos i denna bok, och ämnet är ju i och för sig tillräckligt gripande. Motivet röjer en afgjord likhet med Jean Deuzeles »Hemmet tomt», men en jämförelse utfaller till fördel för det franska arbetet, som trots en viss inre tomhet fånglar genom en glänsande behandling af ämnet och en realism, som, hur kyligt behärskad än framställningen är, ofta verkar förfärande, alltid lefvande och pregnant.

Förf. till »Offer-eld» har tvifvelsutan velat nå en liknande effekt, har velat måla den ännu fullt lifskraftiga själens instinktiva protest mot makter, som arbeta på kroppens förstöring, ehuru hon jämnsides med detta mål också haft ett annat: det att förkunna ett nytt tidsenligt kärleksideal. Men för att anlägga en så allvarlig skildring som denna, och framför allt naturligtvis för att genomföra den, fordras något annat och mer än en exposé af nerver, öfverspändhet och interjektioner likt fru Elenas bref. Det fordras en konstnärlig behärskning och måttfullhet, som låter de stora lifsproblemen framstå i den stränga höghet de äga i sig själfva, och som aldrig kan ersättas af än så många sentimentala utgjutelser. Säkert skulle hela boken ha vunnit betydligt, om förf. endast låtit bli att späcka fru Elenas bref med dessa ideliga »Åh, Kjell, Kjell» som nu i sin monotona upprepning alldeles tröttar ut läsaren.

Det är både möjligt och troligt att många läsare skola känna sig rörda och uppbyggda af den olyckliga fru Elena, som i sin frivilliga isolering bidar döden utan annan tröst än ekipaget med den livréklädda kusken, som Kjell skickat till henne och hvilostolen med den tobaksdoftande sidenkudden, som han likaledes flyttat ned till henne från sin eleganta ungarlärarsvåning i Stockholm. Böcker, som på detta sätt vädja till känslan, finna nog alltid sin publik, synnerligast bland dem, som, likt fru Elena, anse sig vara för tidigt födda och bida den nya kärlekens tusenårsrike. En och annan skall kanske också lockas till tårar genom fru Elenas detaljerade bestämmelser angående sitt stoft, öfver den med ljusblått siden vadderade likkistan m. m.

En viss talang bör man ej fränkänna denna bok, som är lätt och ledigt skriven och rymmer både naturpoesi och iakttagelseförmåga, men den saknar i betänklighet grad den stora, enkla mänsklighet, som är en lifsskildrings första villkor, om den skall kunna bringa oss en hälsning från den verklighet, som lefver och andas rundt omkring oss, långt mera gripande än de flesta af diktarnes fantasifoster.

F. E.

* * *

Kvinden skabt af Manden. *Studie af en Kvinde.*

För några veckor sedan hade en norsk förläggare artigheten tillsända »Dagnys» redaktion boken med ofvanstående titel, åtföljd

af en lång, lockande förteckning på de pressuttalanden, hvartill den gifvit anledning. Det var andra uppl. som kom oss tillhanda; sedan har, under en otroligt kort tjd, upplaga på upplaga sett dagen och, efter hvad det skrives från Norge, skall den lilla boken under den gångna våren varit det allmänna samtalsämnet i Kristiania.

Med ganska vidt spända förväntningar måste man ju gå till läsningen af ett arbete, som gjort så mycket väsen af sig. Här borde man väl äntligen få svar på en af de gåtor, såsom länge skaffat mänskligheten bryderi, nyckeln till kvinnoväsendets-problemet? Något ditåt väntade man sig allra minst. Men jag måste så godt först som sist erkänna, att det hela blef mig en skuffelse. En omisskänlig stilistisk talang får man ju tillerkänna denna »kvinde», hvem det nu vara månede, som ställer sin anonyma person i breschen, och den hemmastaddhet i tidens nya idéströmningar hon ådagalägger — förf. tycks bl. a. känna sin Nietzsche på sina fem fingrar — inger respekt för hennes intelligens och beläsenhet. Men därutöfver? Hvar är svaret, lösningen, utredningen på de frågor, som kastas fram och som förf. med så mycken pretention ger sig i håll med? När man vändt sista bladet står man där lika klok, d. v. s. man har bara fått en ny gåta att grubbla öfver: den af en kvinna, som rustad till tänderna går till storms mot sitt köns belackare, men vid blotta åsynen af fienden, utan svärdshugg faller till föga och förklarar sig för öfvervunnen. Det är en inkompetensförklaring för oss kvinnor, som, i fall kvinnokönet i sin helhet kunde taga den åt sig, skulle sänka oss till det låga plan, dit herrar kvinnohatare ex professo, en Nietzsche, Strindberg och framför allt dr. Otto Weininger, anledningen till ifrågavarande studie, en gång för alla försatt oss.

Det ledsamma är, att kvinnan själf skall gifva »lastarenom rum», som det heter. Ty hur hvimlar ej vår tid af nervösa, åt hysterisk öfverspändhet hemfallna fruntimmer, som inte ge sig någon lefvande ro förr än de afslöjat sitt inre själstillstånd och det äktenskapliga samlifvets hemligheter — och det är egentligen därpå det kommer an — i för offentligheten afsedda utgjutelser! Och så komma de till alla dessa »kvinno-bikter», »bekännelser» och »känslöstämningar», hvilka påstås afspegla nutidskvinnan »sådan hon är» och efter hvilka samtiden — och naturligtvis också eftervärlden — anser sig böra döma henne.

Jag är dock öfvertygad om, att hufvudmassan af kvinnorna inte känna igen sig i de där stiliserade kvinnoporträtten. Men olyckligtvis tiger pluraliteten. Det är icke på långt när så intressant att erkänna sig vara en vanlig sund, själs- och kroppsstark människa, och som romanstoff är man som sådan framför allt oduglig, och så har den öfverförfinade, nervöst känsliga kulturkvinnan ordet.

Denna kvinna är, så godt som utan undantag, den missförstådda hustrun, den på lifvet och kärleken bedragna, med en äkta man, som icke skänker hyad hon af en sådan individ tycker

sig ha rätt att fordra, den tredje, som kommer till, sviker också han, och där står hon med tomma händer — med tomhet inom och utom sig — — — »alltid full af oro och längtan; rädd för mörkret och ensamheten». — — —

Det kvinnoöde, som är skisseradt i här omnämnda norska bok, är anlagdt efter detta mönster. Man har kallat det äktenskapliga skriftermål, som däri aflägges, för en handling af stort mod, »en hel bedrift», som det heter i en norsk anmälan, att »i vort lille forskræmte Samfund tale saa aabent ud om vanskelige Spørgsmaal». — — Att vara modig, då man som förf. uppträder med en mask för ansiktet, förefaller emellertid ej så gruffligen berömvärdt; och skulle verkligen det samhälle, där »En handske» sett dagen, och där problemdiktningen har sin urkälla, vara så »förskrämtd», då det gäller ömtåliga spörsmål? Man har svårt att tro det, liksom det uppseende boken väckt inte synes mig stå i något förhållande till dess märklighet för öfrigt. Det är en fråga för dagen, som serverats i en pikant och sensationell form, voila tout, men den sanningskärlek, som dikterat framställningen, är icke af den art, att den reder ut några tilltrasslade samfundshärfvor.

Den lilla novellartade episod, om hvars innehåll här gjorts några antydningar, är försedd med en psykologisk-polemisk inramning. Den för ett par år sedan afidne tyske författaren Weiningers uppseendeväckande arbete »Geschlecht und Charakter», däri den vid ett par och tjugo år för egen hand fallne epileptikern-filosofen afbördar sig sitt frenetiska kvinnohat, är utgångspunkten för studien. Sant är, att man, för att rätt kunna bedöma den norska skriften, borde känna till och ha läst det tyska arbetet, hvilket ej är fallet med undertecknad. Dettas anda torde dock vara tillfyllest angifven i det vitsord, som Strindberg säges ha gifvit författaren: »En förfärlig man — men som otvifvelaktigt löst det svåraste af alla problem. — Jag stafvade, men han lade tillsamman. *Voilà un homme!*»

Djupt upprörd öfver de af Weinger mot kvinnan riktade invektiverna, går förf. till den omtalade boken att vederlägga anklagelserna — och så ger hon en studie i kvinnopsykologi, som är det bästa beviset för Weiningers sats! Det är detta, som förefaller så besynnerligt. Trots sina delvis geniala och väckande tankar gör därför arbetet ett öfvervägande splittradt och otillfredsställande intryck.

L. D.

* * *

I Svalehuset af Marie Michelet.

Vår svenska barnavärld känner redan Marie Michelet genom ett par mycket intagande barnberättelser: »Puck» och »Hos Mormor», hvilka förvärfvat sig många vänner, också bland de äldre. I synnerhet den förra är en liten pärla, hvars värde säkert

uppskattas ännu mer af äldre läsare, äfven om barnen på sitt sätt verkligt njuta af den. »Puck» är »en fortælling om en liden gut», som var mera hemma i himmelen än på jorden, och som också tidigt flyttade öfver till det rike, som hörde honom till. »Hos Mormor» berättar oss om Pucks små systrars och kusinernas upplevelser under ett soligt sommarbesök. Båda dessa berättelser äro för och om små barn.

»I Svalehuset» följer Pucks äldsta syster, Rabek, ett stycke vidare på hennes väg genom lifvet. Rabek skickas nämligen att i helpension i Tyskland hos ett riktigt mönster till föreståndarinna, »fru doktor Langhans», som hon kallas på norska, och hos henne får hon göra bekantskap med en skara unga kamrater af olika nationalitet och skaplynne. Boken är väl närmast afsedd för flickor i »ton-åren», hvilka säkert skola finna den mycket rolig. Det är någonting i den, som erinrar om Louisa Alcotts tidigaste och bästa arbeten, kanske egentligen den på en gång humoristiska och allvarliga blicken för våra flickors karaktärsdrag, egenheter och stötestenar. Det är en sund och ren anda, en frisk och varm religiositet, som genomgår denna bok, hvilken vädjar till de bästa känslorna i unga hjärtan och bör kunna ge åtskilliga lärdomar för lifvet. Man kan ju måhända tycka att den romantiska episoden är tämligen otrolig, och att »fru doktor» borde varit alltför förutseende att skicka sina elever till den officiella dansskolan, som satte så mycket myror i hufvudet på dem, men som helhet är boken i hvarje fall skrifven med all den fina förståelse af ungdomen och allt det djupa och dock vidhjärtade allvar, som man hade skäl att vänta sig från detta håll.

Den norske förläggaren har beledsagat sitt öfversändande af boken med det uttalandet, att unga svenska flickor knappast torde kunna få en bättre bok än denna för att öfva sig i ett rent norskt språk. Vi instämma i allt hufvudsakligt i detta omdöme och tillägga blott den förhoppningen, att så många som möjligt måtte läsa den i original. Det bör ej öfverstiga en vanligt begåfvad ung flickas förmåga att läsa dylika böcker på norska, och de skandinaviska folken borde i en snar framtid så mycket ha inträngt i hvarandras språk, att öfversättningar af skönlitterära verk kunde anses nästan öfverflödiga.

F. E.

* ————— *

Rättelse:

I anmälan af Laura Kielers böcker af *F. E.*, häft. 9—10, sid. 245, 7 rad. uppfifrån, förekommer ett tryckfel, hvilket härmed rättas. Står: »bättrade människor», läs: »luttrade människor».

* ————— *

Berliner-kongresserna 4—18 Juni.

De tvenne innehållsrika kongressveckorna i Berlin höra, då tidskriften går i press, redan till det förflutna. De stå oss dock ännu så ytterst nära i tidsrummet, att det ej torde skada, att den allmänna sammanfattning af mötenas karaktär och eventuella resultat, som en af de svenska deltagarinnorna haft älskvärdheten lofva delgifva oss, låter något vänta på sig till dess intrycken hunnit stadga sig. Vi vilja emellertid, i afvaktan på en mer utförlig kongressberättelse, som vi hoppas kunna framlägga i ett följande häfte, här meddela en och annan detalj från Berlindagarna, hämtade ur den dagliga pressens ganska vidlyftiga telegram- och korrespondensartiklar.

Kongressernas rad inleddes, som bekant, med *ett internationellt möte för kvinnans politiska rösträtt*. Det sammanträdde i den stora och elegant utstyrda Bechstein-Saal vid Linkstrasse och utmärkte sig, säger korrespondenten till en af våra stora dagliga tidningar, för sin värdiga prägel och af en stilla glöd genomandade entusiasm. »Äfven en gammal tidningsman som undertecknad», intygar samma korrespondent, »har sällan hört så mycken sann vältaighet utan fraser på ett möte, och de uppträdande damerna gjorde intryck af att besitta både kunskaper och intelligens». Förhandlingarna, vid hvilka bland andra den kända fru Minna Cauer presiderade, öppnades af jur. dr. fröken Anita Augspurg, en af den tyska kvinnorörelsens förnämsta ledarinnor. Talarinnor voro för öfrigt bland andra Mrs Chapman Catt, amerikanska, miss Royers Cunliffe från England, fru Wynaendts-Franken-Dyserinck från Holland och mrs Napier från Nya Zeeland. Fru Bugge-Wicksell, en af Sveriges representanter, lämnade en rätt utförlig redogörelse för kvinnans deltagande i det kommunala lifvet i Sverige. Den amerikanska pastorn, miss Anna Shaw avslutade mötet.

Angående detsamma yttrar den tyska tidskriften »Die Frauenbewegung».

»Eftermiddagen den 4 juni avslutades i Berlin en världshistorisk akt: bildandet af »Världsförbundet för kvinlig rösträtt». Det var ett gripande ögonblick, då efter stadgeförslagets antagande de olika ländernas representanter tillkännagåfvo sin anslutning till förbundet och, sedan valet af funktionärer försiggått, den 84-åriga Miss Susan B. Anthony, hvilkens lifsverk nu kunde sägas nått sin fullbordan, reste sig och mottog församlingens entusiastiska hyllning. Den som upplefvat denna stund glömmet den aldrig. Stående på plattformen, omgifven af sina meningsfränder, det ärevördiga ansiktet uttryckande den djupaste rörelse, tackade miss An-

thony för den storartade ovationen, och man kan väl tänka sig hvilka känslor skulle genombäfvat hennes bröst, då hon jämförde den gångna tiden och de smädelser och förföljelser, för hvilka hon varit utsatt, med det nuvarande ögonblicket, då man godt kan säga att hon hade en värld vid sina fötter.»

Enligt »Die Frauenbewegung» har Världsförbundet för kvinnans rösträtt den 4 juni 1904 antagit följande program:

1) Män och kvinnor födas såsom jämställda, fria och själfständiga medlemmar af det mänskliga samhället, utrustade med samma förstånd och begåfning och lika berättigade att oförhindrad komma i åtnjutande af sina personliga fri- och rättigheter.

2) Det naturliga förhållandet könen emellan är grundadt på ett ömsesidigt beroende af hvarandra och ett gemensamt arbete; hvarje inskränkning af det ena könets frihet skadar ovillkorligen det andra och därigenom hela människosläktet.

3) Alla lagar, seder och bruk, i hvilket land det vara må, som sikta mot en inskränkning af kvinnans oberoende ställning, en begränsning af hennes uppfostran, hämmande af hennes naturliga gåfvor och ett undertryckande af hennes personlighet, hvilat på en falsk grund och hafva i det moderna samhället åstadkommit ett konstladt och orättvist förhållande mellan könen.

4) Själfbestämmanderätt inom hemmet och staten är hvarje normal vuxen människas oeftergifliga rättighet och kvinnornas utslutande från denna allmän-mänskliga rättighet har lett till sociala, rättsliga och ekonomiska orättvisor och äfven bidragit att skärpa hela den civiliserade världens ekonomiska betryck.

5) Hvarje regering, som pålägger sina kvinliga medborgare skatt och föreskrifver dem lagar utan att tillerkänna dem samma bestämmanderätt som de manliga medborgarne, utöfvar ett rättsmissbruk, som är oförenligt med en rättrådigt regering.

6) Rösträtt är det enda medlet att värja den personliga rätten till lif, frihet och lycka (to life, liberty and pursuit of happiness) såsom den amerikanska oafhängighetsförklaringen lyder, en sats, erkänd af alla moderna statsförfattningar. Därför måste i alla land med konstitutionell regeringsform kvinnan erhålla alla politiska rättigheter och privilegier.

* * *

Den 6 juni hade »*the International Council of Women*» sin generalförsamling hvilken, som bekant, äger rum hvart femte år, nu i Berlin, liksom för fem år sedan i London, i samband med en kvinlig världskongress. Själfva förhandlingarna voro endast tillgängliga för nationalförbundets medlemmar, men trenne aftnar anslogos till offentliga sammankomster. Den första af dessa var ägnad åt presentation af de olika ländernas representater och hade ett särdeles högtidligt förlopp. På den rikt dekorerade estraden sågos det internationella förbundets funktionärer: ordf. mrs. May

Wright Sewall från Indianapolis, vice-ordf. lady Aberdeen; Fräulein Helena Lange, Berlin, skattmästare; samt de båda sekreterarne miss Teresa Wilson och Mll:e Camille Vidart. Vidare märktes, bland de olika nationalförbundens presidenter och delegerade, för Sverige fru Anna Retzius samt fru K. Bohman och fröken M. Cederschiöld.

Det tyska nationalförbundets ordf. Frau Stritt öppnade sammanträdet; bland de uppträdande märktes för öfrigt i främsta rummet den åldriga miss Susan B. Anthony, rösträttsveteranen, som trots sina 84 år, med ljudelig och klar stämma höll ett med entusiasm hälsat föredrag; fru Retzius, som redogjorde för svenska kvinnornas nationalförbund; mrs Sewall; fröken Gina Krog från Norge; fröken Alexandra Gripenberg från Finland, för att nämna de för oss svenskar mest bekanta namnen.

Det stora mötet, ägnadt åt fred- och skiljedomstol, där baronessan Bertha von Suttner uppträdde som talarinna, var det som af allmänheten omfattades med största intresset och tilloppet var den gången oerhördt stort. De andra hufvudtalarinnorna för aftonen voro lady Aberdeen och fransyskan Mll:e Bogelot. På Sveriges vägnar talade fru Agda Montelius. Om hennes inlägg säger den ofvan citerade tidningskorrespondenten, att det hörde till en af de bästa och förständigaste under diskussionen. Bland annat framhöll tal. hurusom »du skall icke dräpa», visserligen var ett heligt bud, men att det också gafs något som hette *nödvärn*. »Och rätten till nödvärn låg djupt inprägladt i det svenska rättsbegreppet. Det vore i hög grad lämpligt att mödrarna inpräglade hos barnen, att det vore orätt att angripa någon, men att man äfven hade rätt att försvara sig».

Bland de viktigaste beslut, som nationalförbundet fattat, nämnes det, att nästa femårsmöte, år 1909, skall hållas i Kanada. Till president under femårsperioden valdes enhälligt lady Aberdeen samt till vice-presidenter (enligt den vidtagna ändringen i stadgarna utses numera *tre* sådana), Frau Stritt, fru Hierta-Retzius och en af det franska nationalförbundets representanter, M:me Siegfried.

* * *

Den 13 juni tog den stora *Internationella kvinnokongressen* sin början. De svenska deltagarinnorna hafva, skrives det från Berlin, tagit en hedrande del i förhandlingarna. Men därom, som sagdt, skola vi i ett kommande nummer utförligare tala.

*—

En protest.

Under nedanstående rubrik har nyligen i »Svensk Dam-Tidning» varit införd en protest mot det sätt, hvarpå svenska studieresande i Ame-

*

rika vid hemkomsten skildra det moraliska tillståndet bland de svenska tjänsteflickorna i Nya Världen. Särskildt har fröken Cecilia Milows framställning af dem såsom i sedligt afseende stående endast »ett fjät framom negresserna» framkallat en smärtsam indignation bland våra landsmaninnor på andra sidan hafvet, hvilken gifvit sig uttryck i ofvannämnda protest. Dess förf. är, efter hvad som meddelats oss, en svenska, redaktionssekreteraren i den mycket spridda svensk-amerikanska tidningen »Kvinnan och hemmet», hvilken lär utgå till »80,000 skandinaviska hem». Utan att sätta i tvifvelsmål att fröken Milows uppgifter, som hon meddelat i sitt äfven i Dagny refererade högeligen intressanta föredrag »Ungdomsproblemet i Amerika», stöda sig på upplysningar hon erhållit af vederhäftiga personer på platsen, är det oss icke förty en glädje att se dessa nedslående skildringar motvägas af andra, ljusare, hvarföre vi ej tveka att, efterkommande den till oss ställda uppmaningen, här återgifva det hufvudsakligaste af protesten. Ty hur gärna vilja vi ej tro, att det är undantagen, icke regeln, som de resande landsmännen tecknat och att flertalet af våra svenska systrar, som vunnit hemortsrätt och en utkomst på det fr'a Amerikas jord, motsvara det vackra och berömmande vitsord, som nu gifves dem från en otvifvelaktigt med förhållandena fullt förtrogen landsmanninna!

En röst från Amerika.

Låt mig betyga i de 80,000 kvinnors namn, som vi genom »Kvinnan och hemmet» representera, att de svenska kvinnorna härute i regel äro aktade, hederliga och eftersökta, ja föredragna framför andra nationers kvinnor, så att man knappt kan öppna en tidning utan att läsa: »*Scandinavian preferred*». Här finnes, lika väl som i hemlandet, praktiga trotjänarinnor, och man läser stundom i tidningarne att rika amerikanare skänkt större eller mindre summor till kyrkor och anstalter som erkännande åt goda svenska tjänarinnor; så har t. ex. en mr Thomas Lowthon gjort donerat 20,000 dollars till Augustana Hospital i Chicago, som erkännande åt sin svenska tjänarinna miss Kristina Johnson.

Hvad sedligheten beträffar så vågar jag säga, att den i allmänhet står högre här än t. ex. i Stockholm, då det blir fråga om yttre anständighet. I hemlandets städer har ofta en tjänsteflicka, synnerligen på serveringslokaler och andra offentliga ställen, ganska mycket att utstå af närgångna herrar, och mer än en gång får en anständig kvinna skäl att harnas öfver den öppna kurtis, som man stundom får se bedrifvas på dylika platser. Sådant förekommer icke här i Amerika — den tolereras helt enkelt icke!

Aktning för kvinnan, hög eller låg! Så lyder lösen här. Att skymfa kvinnan är att skymfa hemmet. Och detta sker ej ostraffadt.

Här finnas tusende svenska flickor, som skulle göra heder åt hvilket hem som hälst genom sin duglighet, renlighet, ärlighet, gudsfruktan och bildning! Ja, blif ej förvånad, jag vet, hvad jag säger, och tager ingenting tillbaka.

I våra läroverk och högskolematriklar finnes många namn på kvinnliga studerande, som före, efter och under studietiden varit tjänarinnor och många af dessa äro svenska allmogeflickor.

Man kan knappt träffa en amerikansk husmoder, som icke uttalar en önskan att få i sitt hem en skandinavisk flicka. Skulle dessa vara så eftersökta, om de hade rykte om sig att vara lösa i seder? Nej! Ty här äro sederna i detta fall strängare än i Stockholm. En kvinna med »ett föregående» söker sig här helst en plats, där hon icke är känd. Amerikanerna äro icke toleranta i detta hänseende. Jag talar nu naturligtvis om respektabelt folk. I »slummen» finns ju här, som alles ädes, sociala missfoster, men jag vågar påstå, att våra svenska allmogeflickor *i regel icke* äro att söka där.

Vi ha icke sett så få exempel på att f. d. »fina herrar» från Sverige komma hit, då de ha något hemma att dölja, och att dessa stundom uppträda så, att de draga vanära öfver det svenska namnet. Det är sådana, som hvarken kunna eller vilja arbeta, endast vigilera, supa och svärja. Men därför kastar ingen en skugga på de svenska männen i allmänhet och det vore ju också orättvist. Hvarför skall då den svenska tjänarinneklassen skymfas i sin helhet, därför att en eller annan individ urspårat? Jag vågar påstå, att det är mera sällan de svenska kvinnorna härute draga vanära öfver det svenska namnet.

Om man tror, att man kan häjda emigrationen genom dylika framställningar, så misstager man sig helt visst. Gif åt de arbetande flickorna i Sverige samma mänskiorätt, frihet och sociala aktning utanför arbetet, som de få här, så kanske de stanna hemma med glädje. Ty naturligtvis bjuder tjänarinnas kall äfven här på hårdt arbete, och kan stundom vara tålmodspröfvande nog, om hon råkar få en dålig plats. Men det är den fördelen här, att hon öfverallt utom platsen, icke ses öfver axeln därför att hon är tjänarinna... hon är helt enkelt *miss* den och den och åtnjuta så mycken aktning, som hon personligen är värd.

Det hade varit önskligt, att fröken M. en söndagseftermiddag kl. 4 hade besökt någon af de stora föreningarna i Chicago, Minneapolis, Worcester, Jamestown, ja hvar som hälst; där får man lättast se huru de svenska flickorna ta sig ut och huru de bemötas. Men det är det stora fel, som alla studierande af Sveriges öfverklass begå, då de komma hit: *De ignorera kyrkorna och församlingslivet!* Och dock är det just där, som kulturarbetet här ute bör studeras. Församlingslivet är *brännpunkten, där de bästa af vårt folk mötas.* Där finner man den del af folket, som är värd att studeras och som representerar summan af den svenska kulturen här. All svensk-amerikansk historia och kultur är mer eller mindre sammanknuten med kyrklig och religiös verksamhet af någon art. Det är icke håller modernt här, som i Sverige, att förbise detta hvarken i tidningspressen eller annorstädes.

För att komma til punkt, vill jag sammanfatta min åsikt sålunda: Moder Svea har intet skäl att blygas för sin dotter i Amerika! Det torde ännu komma tider, då dottern räcker en varm hand tillbaka öfver hafvet... ifall man icke dessförinnan stöter bort henne med karrikatyren. Hvad dottern i Amerika begär, är endast rättvisa. Erkännande för sin person i sin egen omgifning vet hon att skaffa sig själf.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Svensk:

Folkbiblioteksbladet.
Folkskolans barntidning.
Hemtrefnad.
Hemåt.
Hvita Bandet.
Idun.
Läsning för hemmet.
Mot hemmet.
Nordisk tidskrift.
Nya kyrkans tidning.
Ord och bild.
Pedagogisk tidskrift.
Saga.
Sedlighetsvännen.
Social tidskrift.
Statistisk tidskrift.
Svensk bokhandelstidning.
Svensk damtidning.
Svensk läraretidning.
Svensk musiktidning.
Tidning för lärarinnor.
Tidning för Sveriges läroverk.
Tjugonde seklet.
Varia.
Verdandi.

Finländsk:

Finsk tidskrift.
Nutid.

Norsk:

For Hus og Hjem.
For Kirke og Kultur.

Husmoderen.
Nylænde.
Urd.
Wærn.

Dansk:

Bog og Naal.
Det ny Aarhundrede.
Kvinden og Samfundet.
Tidskrift for Sygepleje.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines.
Die Frauenbewegung.
Monatsbericht des Vereins christlicher
Lehrerinnen.
Neue Bahnen.
Neues Frauenleben.

Engelsk:

The English Woman's Review.
The Nursing Record.
The Woman's Journal.
Women's employment.

Fransk:

Bulletin de la société des Crèches.
Correspondance bi-mensuelle.
La Femme.
La Ligue.
La Vie heureuse.
Revue du Travail.

Order

från landsorten, upp-
gående till

20 kronor,

expedieras franko mot
efterkräf pr järnväg
eller ångbåt.

Underkjolar

af
Moire, Alpacka,
Linne och Satin
i stort urval!

Herm. Meeths
26 Regeringsgatan 26
STOCKHOLM.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11-4.

Upplysningar lämnas angående *läroanstal-
ter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets
sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af
förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya med-
lemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften
Dagny*.

Upplysningar lämnas om kvinnans kommunala
rättigheter, såsom angående rösträtt vid val af
stadsfullmäktige, prester, skolråd, ledamöter af
fattigvårdsstyrelsen m. m.

Anmälan.

Dagny utkommer **1904** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—3. Allm. tel. 48 16.

*Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå:
Tunnelgatan 25.*

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.